

Het is nooit te oud om van te leren

Delftse Archeologische Notitie 139

Industriestraat en omgeving, Delft

Een archeologisch bureauonderzoek

Lotte Bekkers & Bas Penning

Archeologie
Delft

Delftse Archeologische Notitie **139**

Industriestraat en omgeving, Delft

Een archeologisch bureauonderzoek

Lotte Bekkers & Bas Penning

Opdrachtgever:	Gemeente Delft
Contactpersoon:	dhr. P. Caesar
Bevoegde overheid:	Gemeente Delft
Beheer documentatie:	Gemeente Delft
Type onderzoek:	Bureauonderzoek
Periode van uitvoer:	Oktober 2017
Aanleiding:	Nieuwbouw en rioolvervangning
Locatie:	Omgeving Industriestraat, Delft
Coördinaten:	84186 / 446239
Zaakidentiteitsnr. Archis:	4571579100
Projectcode:	DB205
Projectleider:	B. Penning (MA)
Projectmedewerker:	L. Bekkers (BA)
Status:	Definitieve versie, 21 november 2017
Autorisatie:	

B. Penning (MA)

ISSN: 1879-9590
© 2017 Archeologie Delft

Postbus 78
2600 ME Delft
015-2197198
archeologie@delft.nl
www.archeologie-delft.nl

Samenvatting

Binnen het plangebied aan de Industriestraat en omgeving in Delft zal nieuwbouw worden gerealiseerd en zal een rioolvervanging plaatsvinden. Dit gaat gepaard met diverse bodemversturende werkzaamheden. Om inzicht te krijgen of er archeologische waarden vernietigd worden tijdens deze werkzaamheden, is dit bureauonderzoek uitgevoerd.

Het bureauonderzoek heeft uitgewezen dat de archeologische verwachtingen die van toepassing zijn op het plangebied, een middelhoge verwachting voor vindplaatsen uit de Romeinse tijd, Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd, kunnen worden bijgesteld naar een lage verwachting. Daarnaast heeft archeologisch onderzoek in en rondom het plangebied laten zien dat de bodem in grote delen van de wijk aanzienlijk verstoord is. Het advies is daarom om geen verder archeologisch onderzoek uit te voeren. De uiteindelijke beslissing hierover ligt bij het bevoegd gezag, in deze de gemeente Delft.

Inhoudsopgave

3	Samenvatting
7	1 Inleiding
	1.1 Aanleiding
	1.2 Plangebied
	1.3 Beleidskader
	1.4 Beleidskaart
	1.5 Bestemmingsplan
9	2 Bureauonderzoek
	2.1 Methoden en richtlijnen
	2.2 Resultaten
11	3 Archeologische verwachting en advies
23	Bibliografie
23	Overzicht van afbeeldingen

1 Inleiding

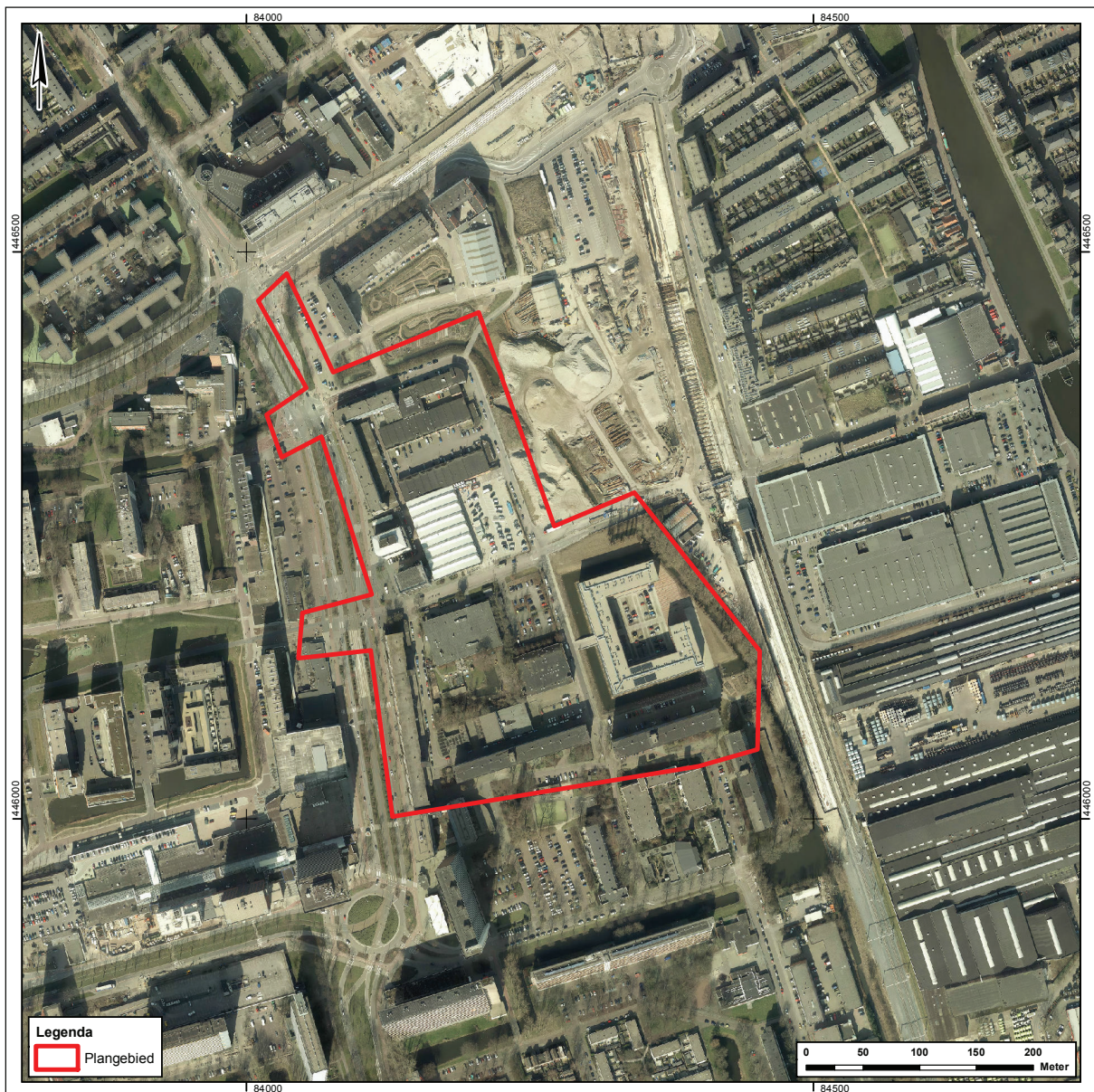
1.1 Aanleiding

Binnen het plangebied aan de Industriestraat en omgeving zal nieuwbouw worden gerealiseerd en een rioolvervangingsplaats worden gevonden. De ontgravingstijd van de ontwikkelingen is nog niet bekend. Archeologie Delft heeft van de gemeente Delft de opdracht gekregen om een archeologisch bureauonderzoek uit te voeren om inzicht te krijgen in de mogelijk aanwezige archeologische waarden.

1.2 Plangebied

Het plangebied wordt begrensd door de Industriestraat, Mercuriusweg, Herculesweg en de Papsouwse laan. Het centrumcoördinaat van het gebied is 84186 / 446239 en de oppervlakte bedraagt circa 11 ha. Het plangebied is deels bebouwd

Afbeelding 1: het plangebied geprojecteerd op een luchtfoto (bron: gemeente Delft).

met woningen en bedrijven en is deels in gebruik als parkeerplaats en plantsoen.

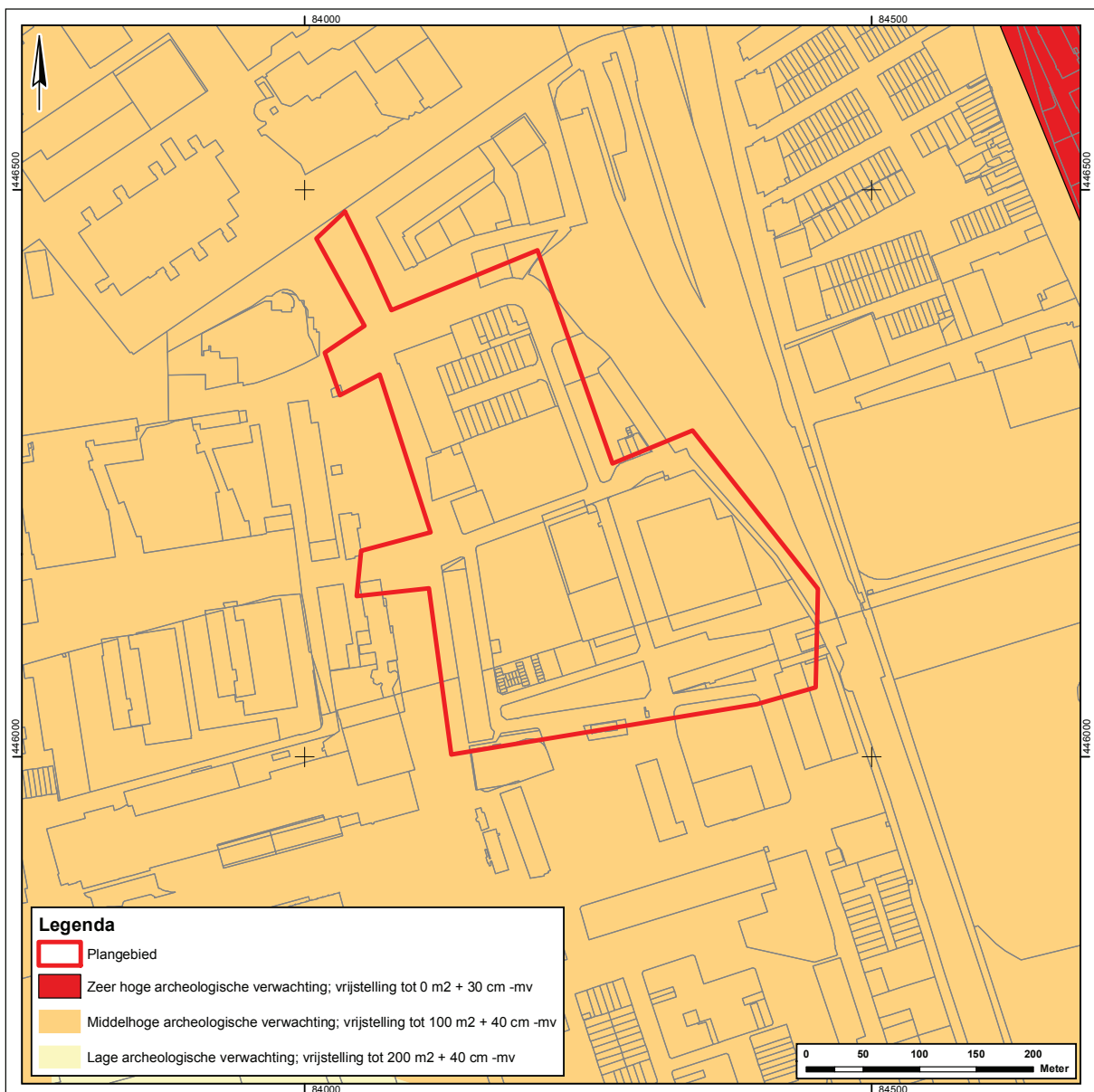
1.3 Beleidskader

Op basis van de huidige wetgeving zijn de gemeenten in Nederland verantwoordelijk voor het beheer van het archeologisch bodemarchief. Omdat ruimtelijke ingrepen gevolgen kunnen hebben voor dit bodemarchief, moeten gemeenten bij de besluitvorming archeologie als volwaardige factor meenemen in de belangenafweging. Om dit op een verantwoorde en transparante wijze te kunnen doen is gemeentelijk archeologiebeleid wenselijk. Dergelijk beleid is in Delft nog niet vastgesteld. De gemeente beschikt echter al sinds 1991 over een eigen gemeentelijke archeologische dienst. Hier is uitgebreide lokale kennis aanwezig, waardoor een correcte omgang met de archeologische waarden binnen de gemeente wordt gewaarborgd.

Archeologie Delft hanteert sinds 2012 een archeologische beleidskaart voor de hele gemeente.¹ Deze kaart is gebaseerd op gedetailleerde kennis van de lokale landschapontwikkeling, cultuurhistorie en het bodemarchief. Op de beleidskaart worden de verschillende archeologische verwachtingsgebieden binnen de gemeente gekoppeld aan vrijstellingsgrenzen. Bodemverstorende werkzaamheden die deze grenzen niet overschrijden worden op voorhand vrijgesteld van de verplichting tot

¹ Kerkhof 2012.

Afbeelding 2: het plangebied geprojecteerd op de beleidsadvieskaart van de gemeente Delft.

het doen van archeologisch onderzoek.

Door middel van het hanteren van een gedifferentieerd vrijstellingenbeleid wordt binnen de gehele gemeente gezocht naar een goede balans tussen de verwachte aanwezigheid van archeologische resten en de voorwaarden die worden verbonden aan bodemversturende activiteiten.

1.4 Beleidskaart

Om de omgang met eventueel aanwezige archeologische waarden goed, maar ook zinvol te laten verlopen, wordt in de gemeente Delft alleen archeologisch (voor) onderzoek vereist wanneer de aard van de bodemingrepen dusdanig is dat er daadwerkelijk schade aan het bodemarchief kan optreden. Verschillende beleidszones vereisen dan ook elk een eigen benadering voor wat betreft de vrijstelling van archeologisch onderzoek voor bodemverstoringen tot een bepaalde diepte en omvang.

Het plangebied ligt volgens de beleidsadvieskaart volledig in de verwachtingszone met een middelhoge archeologische verwachting. De maximale verstoringsoppervlakte is gesteld op 100 m² en de maximale verstoringsdiepte is 0,4 m –maai-veld .

1.5 Bestemmingsplan

Op het plangebied is het bestemmingsplan Voorhof van toepassing.² Op de plankaart van het bestemmingsplan is ter hoogte van het plangebied sprake van een medebestemming 'Waarde – Archeologie I' met een vrijstelling voor een maximaal verstoringsoppervlak van 100 m² en maximale verstoringsdiepte tot 40 cm -mv. Dit betekent dat het plangebied is vrijgegeven voor alle ontgravingen van minder dan 100 m² groot, ongeacht de diepte en voor alle ontgravingen minder diep dan 40 cm –mv ongeacht het aantal vierkante meters.

² Gemeente Delft (vastgesteld 6 november 2014), IMRO-idn: NL.IMRO.0503.BP0031-2001.Geraadpleegd via www.ruimtelijkeplannen.nl op 25 oktober 2017.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methoden en richtlijnen

Het doel van dit bureauonderzoek is het verzamelen van alle bekende gegevens met betrekking tot de verstoringen, geologie, historische-geografie en archeologie in de omgeving van het plangebied. Aan de hand van deze gegevens kan een archeologische verwachting worden opgesteld.

Voor het bureauonderzoek is gebruik gemaakt van de informatie uit het Archeologisch Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN), de bodem-, geomorfologische en geologische kaart en overige bronnen.

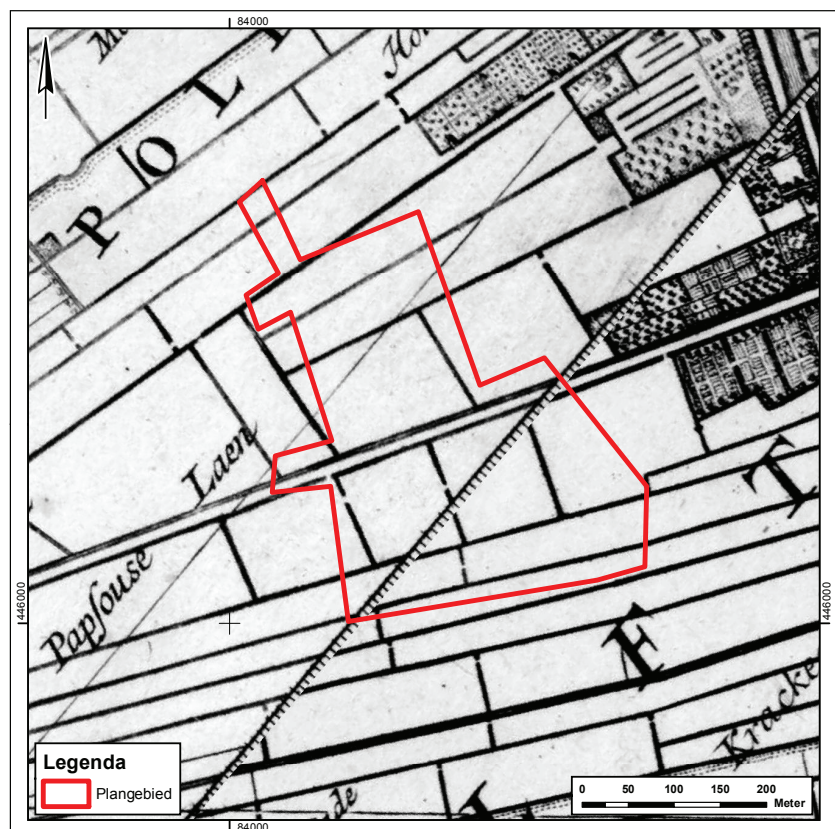
Het bureauonderzoek is uitgevoerd volgens de eisen zoals deze zijn opgesteld in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 4.0, van de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; <http://www.sikb.nl>).

2.2 Resultaten

Historisch grondgebruik en verstoringen

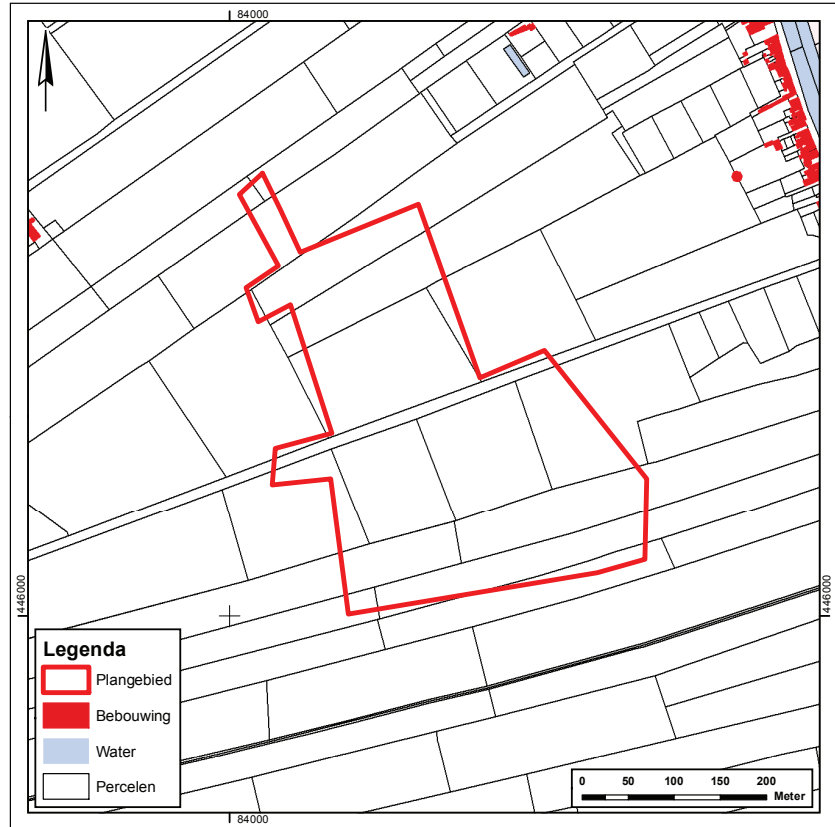
Het bestuderen van het historisch grondgebruik van het plangebied kan informatie verschaffen over eventuele archeologische vindplaatsen. Uit de bestudering van oud kaartmateriaal kan blijken of het plangebied in het verleden bebouwd is en of er bijvoorbeeld (water)wegen in het plangebied aanwezig zijn geweest. Ook kunnen ontgravingen en ophogingen door middel van oude kaarten soms in beeld worden gebracht.

Op de oudste, gedetailleerde kaart van het plangebied, de kaart van Kruikius uit 1712, is te zien dat het plangebied in onbebouwd gebied ligt dat als akker of

Afbeelding 3: het plangebied (globaal) geprojecteerd op de kaart van Kruikius uit 1712.

Afbeelding 4: het plangebied (globaal) geprojecteerd op het minuutplan uit 1832.

weiland gebruikt werd (afbeelding 3).³ Op het minuutplan van 1832 is het plangebied nog steeds grotendeels in gebruik als weiland. Eén perceel is als bouwland aangegeven (afbeelding 4).

Geologie

In het verleden bestond er vaak een nauwe relatie tussen de locatie van nederzettingen en de bodemgesteldheid. Deze relatie werd vaak sterker naarmate de natuur meer beperkingen voor het permanent vestigen van de mens oplegde. Zo was in West-Nederland de aanwezigheid van een droge ondergrond één van de belangrijkste vestigingsfactoren in een gebied dat regelmatig door binnendringend zeewater werd bedreigd. De archeologische verwachting van het plangebied wordt dan ook in hoge mate bepaald door de geologische ondergrond.

Aanvankelijk bestond de ondergrond van het plangebied uit veen (Hollandveen Laagpakket). Omstreeks 300 v.Chr. werden er in dit veengebied geulen uitgeschuurd, waarin zandige sedimenten werden afgezet: de geulafzettingen van de Gantel Laag (Laagpakket van Walcheren). Dergelijke afzettingen bevinden zich met name aan de randen van de oostzijde van het plangebied aan het oppervlak (afbeelding 5). Naast de geulen werd een dik kleipakket afgezet: de dekafzettingen van de Gantel Laag, die in het plangebied dikker dan 2 m zijn.

Als gevolg van oxidatie en klink van het onderliggende veen is er in het verleden inversie opgetreden in het landschap. Hierdoor zijn de lichtere, zandige geulafzettingen als hogere ruggen in het landschap komen te liggen. Deze geulafzettingen vormden daardoor ideale vestigingsplaatsen in zowel de Romeinse tijd als de Late Middeleeuwen. Het plangebied ligt op een overgangszone van dek- en geulafzettingen van de Gantel Laag.

Archeologisch onderzoek rond het plangebied⁴

In deze paragraaf worden de relevante vindplaatsen besproken binnen een straal van 500 meter rondom het plangebied.

³ Kruikius & Kruikius 1712, kaartblad 18.

⁴ De nummers die in deze paragraaf genoemd worden, staan in afbeelding 6.

Afbeelding 5: de geologische ondergrond van het plangebied (naar Paans et al. 2004).

Prehistorie

Er zijn geen vindplaatsen uit de prehistorie bekend in de omgeving van het plangebied.

Romeinse tijd

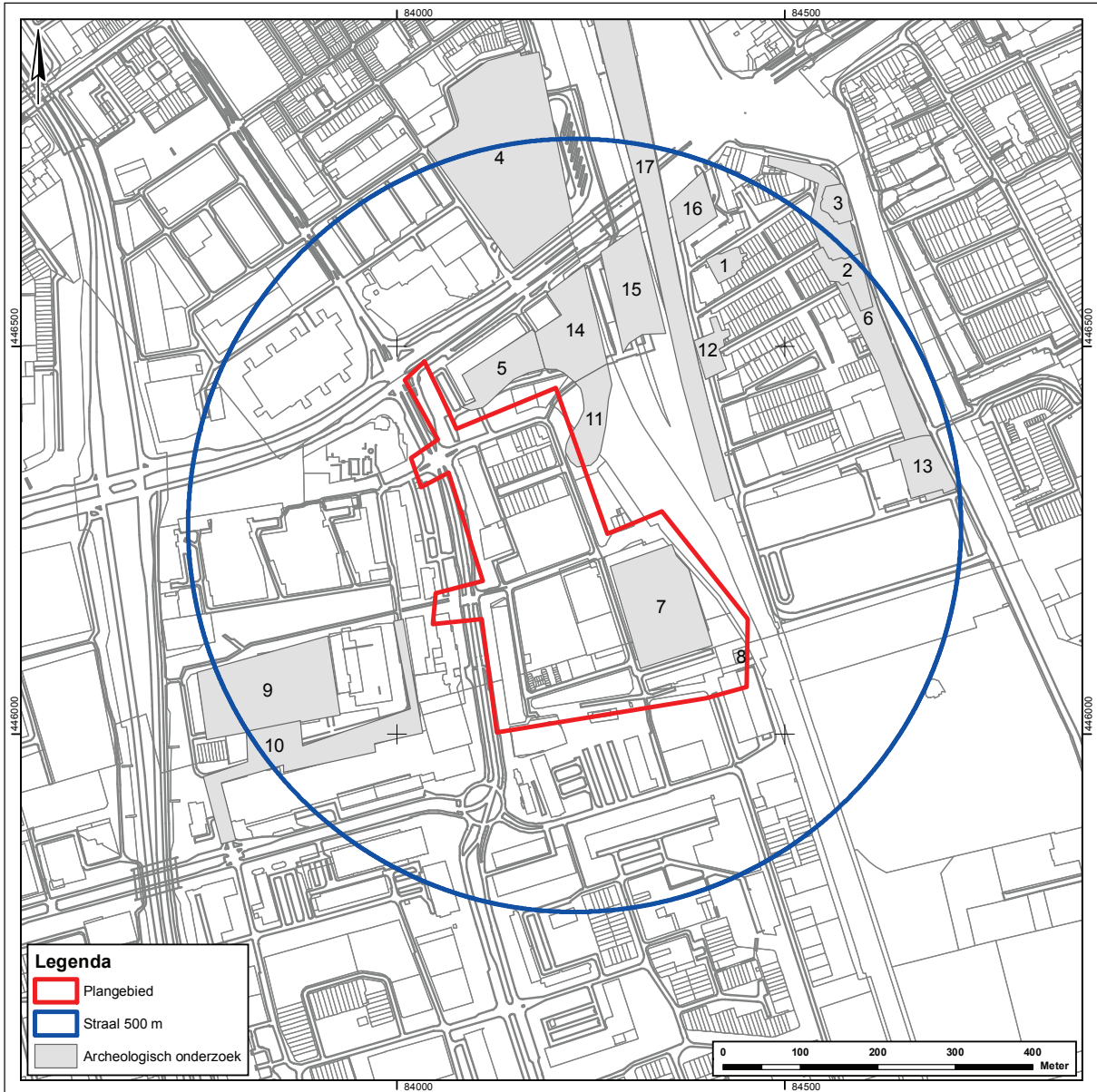
Onderzoek in de wijdere omtrek van het plangebied heeft uitgewezen dat nederzettingen uit de Romeinse tijd over het algemeen op de geulafzettingen van de Gantel Laag liggen.⁵ Dit is rondom het plangebied Industriestraat ook het geval.

Op het voormalige Braat-terrein (nr. 1) en iets ten noorden van het plangebied aan het Zuideinde (nr. 2 & 3) kon een dergelijke nederzetting voor een gedeelte onderzocht worden tijdens bodemsaneringen in de jaren negentig van de vorige eeuw.⁶ Bij dit onderzoek zijn diverse kuilen en greppels met Romeins vondstmateriaal aangetroffen. Ook is er een beschoeide geul met veel aardewerk uit de 2^e en 3^e eeuw gevonden. Deze geul, die parallel aan het Zuideinde liep, heeft opengelegen in de Romeinse tijd. Tijdens het onderzoek was het looppniveau, de woudlaag, uit de Romeinse tijd aanwezig. Bij deze ontgravingen is ter hoogte van de toenmalige Crommelinlaan een bijzonder Romeins theatermasker gevonden.⁷ De sporen zijn

⁵ Van Londen 2006.

⁶ Bult 1994; 1997, 118-120; Bult & Van der Steen 1997.

⁷ Bult 1994.

Afbeelding 6: bekende vindplaatsen rondom het plangebied.

aangetroffen op circa 1 m -NAP.

Op een terrein aan de Van Bleyswijkstraat in de te bouwen Coendersbuurt (nr. 4), waar tot voor kort een pand van het Grotiuscollege stond, is in de jaren zeventig van de vorige eeuw een aantal Romeinse scherven gevonden.⁸ Recentelijk booronderzoek heeft uitgewezen dat deze vindplaats inmiddels is verstoord.⁹

Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd

Op de historische kaarten zijn langs de Delftse Schie zones met bebouwing te zien (nr. 6). Binnen deze zones zijn een aantal archeologische onderzoeken geweest.

Aan het Zuideinde is op twee plaatsen onderzoek gedaan (nr. 2 & 3).¹⁰ Tijdens bodemsaneringen konden hier huizen en water- en beerputten onderzocht worden die dateren vanaf het midden van de 15^e eeuw, met mogelijk een korte onderbreking van de bebouwing in de periode na 1572. Behalve de resten van huizen zijn er ook de resten van een pottenbakkerij gevonden. Pottenbakkersafval uit de 16^e eeuw is ook aangetroffen bij de sanering op het zuidelijk deel van het Braat-terrein (nr. 12).¹¹ Direct ten zuiden van het plangebied, op de hoek van de Abtswoudseweg en de Schieweg (nr. 13), zijn bij een andere sanering enkele funderingen uit de 18^e gedocumenteerd en zijn enkele mestkuilen waargenomen met aardewerk uit de 15^e eeuw.¹²

⁸ Archis-waarnemingsnummer 22012.

⁹ Rijkers & Penning 2014; Archis-onderzoeksmelding 62470.

¹⁰ Bult 1996.

¹¹ Bult 1997, 118-120.

¹² Bult 1997, 124.

¹³ Bakx 2017.

¹⁴ Projectcode Archeologie Delft DB202.

¹⁵ Bult 1997, 118-120.

¹⁶ Penning 2017b.

¹⁷ Penning 2017c.

¹⁸ Penning 2011.

¹⁹ Penning 2017d.

²⁰ Penning & Kerkhof 2012.

²¹ Penning 2012.

²² Penning 2010.

²³ Penning 2010.

²⁴ Penning 2017b.

Buiten de bewoningszones langs de Delftse Schie zijn ook archeologische resten aangetroffen. Bij een proefsleuvenonderzoek ten westen van de huidige parkeerplaats Nijverheidsplein (nr. 14) zijn op twee plekken sporen uit de 16^e en met de 19^e eeuw gevonden.¹³ Het betreft een kademuur aan de noordzijde van het terrein en resten van een gebouw, sloot en waterput in het midden van het terrein. Deze laatste resten zijn in oktober 2017 opgegraven.¹⁴

In het midden van het Braat-terrein (nr. 1) zijn behalve de resten uit de Romeinse tijd ook resten van een woonplaats die dateert rond 1200 onderzocht. Ook is er vondstmateriaal uit latere periodes, tot aan de 19^e eeuw, aangetroffen.¹⁵

Op de hoek van de Nieuwe Gracht en de Westlandseweg (nr. 15) zijn bij een booronderzoek lagen aangetroffen die duiden op een vindplaats uit de Romeinse tijd en/of Late Middeleeuwen.¹⁶ Bij een proefsleuvenonderzoek aan de Engelsestraat (nr. 16)¹⁷ en in het zuidelijk deel van de spoortunnel (nr. 17)¹⁸ bleek de bodem vrijwel volledig verstoord te zijn. Ook bij diverse booronderzoeken (nr. 5¹⁹, 7²⁰, 8²¹, 9²², 10²³ en 11²⁴) zijn geen archeologische resten aangetroffen of was de top van het archeologische niveau door sub-recente verstoringen vergraven. Hierdoor is er geen sprake meer van een archeologische verwachting.

3 Archeologische verwachting en advies

Voor het plangebied geldt geen verwachting voor sporen uit de Prehistorie.

Op basis van de geologische ondergrond geldt op en beleidsadvieskaart een middelhoge verwachting voor sporen uit de Romeinse tijd. Deze verwachting kan worden bijgesteld naar laag aangezien er vrijwel geen geulafzettingen, in het plangebied aanwezig zijn. De kans op het aantreffen van een nederzetting is daardoor zeer klein. Er geldt nog wel een verwachting voor zogenaamde 'offsite' structuren zoals verkavelingsgreppels en akkersystemen. Uit verschillende archeologische onderzoeken in en direct aangrenzend aan het plangebied is gebleken dat bodem bij de aanleg van de wijk aanzienlijk verstoord is. Het is aannemelijk dat de gebieden binnen het plangebied die nog niet zijn onderzocht, ook grotendeels zijn verstoord. Op basis van de geologische ondergrond van het plangebied geldt er een middelhoge verwachting voor sporen uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd. Deze verwachting kan worden bijgesteld naar laag. Historische kaarten geven aan dat het gebied tot het recente verleden alleen in gebruik is geweest als weiland.

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek wordt geadviseerd geen vervolgonderzoek uit te voeren.

De uiteindelijke beslissing over vervolgonderzoek ligt bij het bevoegd gezag, in deze de gemeente Delft.

Gebruikte afkortingen

AMA	<i>Algemene Zaken, Monumenten en Archeologie</i>
DAN	<i>Delftse Archeologische Notitie</i>
DBj	<i>Delfia Batavorum jaarboek</i>

Literatuur

- Bakx, J.P.L., 2017: Nieuw Delft veld 3 en 8 in ontwikkelingsgebied Spoorzone, gemeente Delft. Archeologisch inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven, *DAN 132*.
- Bult, E.J., 1994: Archeologische kroniek voor Delft september 1992 – juni 1993, in: *DBj1993*, 83-88.
- Bult, E.J., 1996: Archeologische kroniek voor Delft juni 1994 - december 1994, in: *DBj 1995*, 93-96.
- Bult, E.J., 1997: Archeologische kroniek voor Delft januari 1995 - december 1996, in: *DBj 1996*, 118-120, 124.
- Bult, E.J. & E.J. van der Steen, 1997: Archeologisch onderzoek locatie Braat II, *intern rapport sectie AMA 3*.
- Kerkhof, M., 2012: *Archeologische beleidskaart gemeente Delft*, Delft.
- Londen, H. van, 2006: *Midden-Delfland: The Roman Native Landscape Past and Present*, Proefschrift Universiteit van Amsterdam.
- Paans, M., E.J. Bult, J.M. Groen & C. Guthjahr, 2004: *Archeologisch-Geologische kaart van de gemeente Delft*, Delft.
- Penning, B., 2010: Poptahof veld 5, 6 & 10 te Delft. Archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek middel grondboringen, *DAN 9*.
- Penning, B., 2011: Ontwikkelingsgebied Spoorzone, tunnel ter hoogte van Engelsestraat te Delft. Inventariserend veldonderzoek middels grondboringen en proefsleuven, *DAN 15*.
- Penning, B., 2012: Onderstation Jupiterstraat (gemeente Delft). Bureauonderzoek en verkennend booronderzoek, *DAN 28*.
- Penning, B., 2017b: Nieuw Delft veld 6, 8 (oostelijk deel), 9 en kademuur Nieuwe Gracht Zuid. Een verkennend booronderzoek, *DAN 126*.
- Penning, B., 2017c: Nieuw Delft veld 5, ontwikkelingsgebied Spoorzone, gemeente Delft. Een inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven, *DAN 128*.
- Penning, B., 2017d: Nieuw Delft veld 3 en 8 (westelijk deel). Een verkennend booronderzoek, *DAN 122*.
- Penning, B. & M. Kerkhof, 2012: Röntgenweg 1, gemeente Delft. Bureauonderzoek en verkennend booronderzoek, *DAN 27*.
- Penning, B., 2010: Poptahof veld 5, 6 & 10 te Delft. Archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek middel grondboringen, *DAN 9*.

Rikkers, M., & B. Penning, 2014: Coendersbuurt veld 4, SC Delfland (gemeente Delft). Een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek door middel van grondboringen, DAN 60.

Overige geraadpleegde bronnen

www.ruimtelijkeplannen.nl, 25-10-2017

Overzicht van afbeeldingen

Afbeelding 1 [blz. 4]

De plangebieden geprojecteerd op een luchtfoto (bron: gemeente Delft).

Afbeelding 2 [blz. 5]

Het plangebied geprojecteerd op de beleidsadvieskaart van de gemeente Delft.

Afbeelding 3 [blz. 7]

Het plangebied (globaal) geprojecteerd op de kaart van Kruikius uit 1712.

Afbeelding 4 [blz. 8]

Het plangebied (globaal) geprojecteerd op de minuutplan uit 1832.

Afbeelding 5 [blz. 9]

De geologische ondergrond van het plangebied (naar Paans *et al.* 2004).

Afbeelding 6 [blz. 10]

Bekende vindplaatsen rondom het plangebied.